

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА  
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ  
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки  
Рівненського державного гуманітарного університету

**Випуск 17 (60)**

Заснований в 1996 році

Рівне – 2017

ББК 74.20

О - 59

УДК 37

**Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти:** зб. наук. пр.:наук. зап. Рівнен. держ. гуман. ун-ту. Вип. 17 (60) / Рівнен. держ. гуман. ун-т; [редкол.: В.В.Вербець, М.С.Янцур, І.Д.Бех та ін.]. — Рівне: РДГУ, 2017. — 332 с.

Збірник наукових праць містить статті з проблем гуманітарної парадигми сучасної освіти, дидактики новітньої школи, соціалізації та ресоціалізації в освітньому просторі, компетентнісної підготовки педагога та використання інноваційних освітніх технологій у дошкільній, загальноосвітній, професійній і вищій освіті.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, вихователів, вчителів, викладачів та студентів вищих, професійно-технічних, загальноосвітніх і дошкільних навчальних закладів.

#### РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

**Головний редактор:**

**Вербець Владислав Володимирович** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

**Заступник головного редактора:**

**Янцур Микола Сергійович** – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

#### ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

**Бех Іван Дмитрович** – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

**Безкоровайна Ольга Володимирівна** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Войтович Ігор Станіславович** – доктор педагогічних наук, професор (Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова);

**Грицай Наталія Богданівна** - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Дем'янчук Анатолій Степанович** – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

**Карпенчук Світлана Григорівна** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Коваль Ганна Петрівна** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Литвиненко Світлана Анатоліївна** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Лісова Світлана Валеріївна** – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Малафійк Іван Васильович** – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Павелків Роман Володимирович** – доктор психологічних наук, професор, дійсний член Академії наук вищої школи України (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Пелех Людмила Романівна** - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Пелех Юрій Володимирович** - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Петренко Оксана Борисівна** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Потапчук Тетяна Володимирівна** - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Романишина Наталія Васиївна** - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Руденко Володимир Миколайович** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

**Сверлюк Ярослав Васильович** – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Тищук Віталій Іванович** – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

**Ямницький Вадим Маркович** – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 7 від 29.06.2017 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 39, Рівненський державний гуманітарний університет.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Борисова М.В. Диагностика и профилактика эмоционального выгорания [Текст]: учебно-метод. пособ. / М.В. Борисова. – Ярославль: Изд-во ЯГПУ, 2005. – 43 с.
2. Боришевский М.И. Развитие саморегуляции поведения школьников: дис... д-ра психол. наук: 19.00.07. / Мирослав Йосипович Боришевский. – К., 1992. – 324 с.
3. Водопьянова Н.Е. Синдром выгорания: диагностика и профилактика [Текст] / Н.Е. Водопьянова, Е.С. Старченкова. – СПб.: Питер, 2008. – 336 с.
4. Дьяченко М.И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович. – Минск.: Изд-во БГУ, 1976. – 176 с.
5. Конопкин О.А. Психическая саморегуляция произвольной активности человека: структурно-функциональный аспект / О.А. Конопкин // Вопросы психологии. – 1995. – № 1. – С. 5-12.
6. Митина Л.М. Эмоциональная гибкость учителя: психологическое содержание, диагностика, коррекция / Л.М. Митина, Е.С. Асмаковец. – М.: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2001. – 192 с.
7. Чебыкин А.Я. Теория и методика эмоциональной регуляции учебной деятельности / А.Я. Чебыкин. – Одесса: АстроПринт, 1999. – 158 с.

## REFERENCES

1. Borisova M.V. Diagnostika i profilaktika emotsional'nogo vygoraniya [Tekst]: uchebno-metod. posob. / M.V. Borisova. – Yaroslavl': Izd-vo YaGPU, 2005. – 43 s.
2. Borishevskii M.I. Razvitie samoregulyatsii povedeniya shkol'nikov: dis... d-ra psikhol. nauk: 19.00.07. / Miroslav Iosipovich Borishevskii. – K., 1992. – 324 s.
3. Vodop'yanova N.E. Sindrom vygoraniya: diagnostika i profilaktika [Tekst] / N.E. Vodop'yanova, E.S. Starchenkova. – SPb.: Piter, 2008. – 336 s.
4. D'yachenko M.I. Psikhologicheskie problemy gotovnosti k deyatel'nosti / M.I. D'yachenko, L.A. Kandybovich. – Minsk: Izd-vo BGU, 1976. – 176 s.
5. Konopkin O.A. Psikhicheskaya samoregulyatsiya proizvol'noi aktivnosti cheloveka: strukturno-funktsional'nyi aspekt / O.A. Konopkin // Voprosy psikhologii. – 1995. – № 1. – S. 5-12.
6. Mitina L.M. Emotsional'naya gibkost' uchitelya: psikhologicheskoe soderzhanie, diagnostika, korrektsiya / L.M. Mitina, E.S. Asmakovets. – M.: Moskovskii psikhologo-sotsial'nyi institut: Flinta, 2001. – 192 s.
7. Chebykin A.Ya. Teoriya i metodika emotsional'noi regulyatsii uchebnoi deyatel'nosti / A.Ya. Chebykin. – Odessa: AstroPrint, 1999. – 158 s.

**О.В. ВОЙТОВИЧ. СУТЬ ЭМОЦИОНАЛЬНОЙ САМОРЕГУЛЯЦИИ ВОСПИТАТЕЛЕЙ ДОШКОЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ.**

*В статье рассматривается проблема эмоциональной саморегуляции воспитателей дошкольных учреждений. Дано определение эмоциональной саморегуляции, анализируется ее структура, а также симптомы эмоционального выгорания. Представлена классификация факторов, которые детерминируют нарушения эмоциональной саморегуляции. Рассматривается система средств формирования эмоциональной саморегуляции и профилактики эмоционального выгорания с учетом специфики деятельности педагога.*

**Ключевые слова:** эмоциональная саморегуляция, профессиональное выгорание, стресс, профилактика, релаксация, организация труда, социально-психологический климат, самоорганизация.

**O.V. WOJTWICZ. THE ESSENCE OF THE EMOTIONAL SELF-REGULATION OF THE PRESCHOOL TEACHER**

*A subject of the article is a problem of the emotional self-regulation of the preschool teacher. The definition and the analysis of the emotional self-regulation is made, it is also analyses the symptoms of the emotional burnout syndrome. It was made a classification of the factors that determine a violation of emotional self-regulation. It is presented the system of the means of the formation of the emotional self-regulation and prevention of the emotional burnout syndrome according to the professional activity of the preschool teacher.*

**Key words:** the emotional self-regulation of the preschool teacher, the emotional burnout syndrome, exhaustion, stress, prevention, relaxation, organization of work, social-psychological conditions, self-organization.

**Рекомендовано до друку.**

**Д-р. пед. наук, проф. О.Б. Петренко.**

Одержано редакцією 22.05.2017 р.

УДК: 373. 3: [159. 9. 019. 4: 17. 021. 1] – 053: 5

**О.П. ОСИПЧУК**

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

*У статті розглянуто проблему формування моральної поведінки в молодшому шкільному віці. Уточнено зміст морального виховання, його складові та завдання. Проаналізовано особливості формування моральної свідомості учнів. Особливу увагу звернено на сукупність феномену “моральної поведінки” та виявлені етапи її формування в учнів початкових класів. З’ясовано, що проблема формування моральної поведінки виступає важливою ланкою системи роботи щодо всебічного розвитку молодших школярів.*

**Ключові слова:** культура поведінки, мораль, моральна свідомість, моральне виховання, навчально-пізнавальна діяльність.

© О.П. Осипчук, 2017

На всіх етапах розвитку суспільства мораль є важливим регулятором людської поведінки, людських відносин. Мораль – система поглядів, уявлень, норм, оцінок, які регулюють поведінку людей; форма суспільної свідомості. Моральний розвиток – рівень засвоєння уявлень про моральні норми, сформованості моральних почуттів і моральної поведінки. Однією з найважливіших у педагогічній науці та практиці є проблема морального розвитку як провідної складової становлення особистості.

В умовах сучасного суспільства, коли у нашому житті з'являються такі негативні явища як девальвація моральних цінностей, низький рівень культури населення проблема морального виховання є особливо актуальною. Недаремно, питання морального виховання виходить на одне з перших місць у системі виховання майбутнього громадянина незалежної української держави.

Однією із складових морального виховання є виховання моральної поведінки, яку розглядають як важливу соціальну, педагогічну і психологічну проблему від успішного розв'язання якої залежить розвиток у підростаючого покоління високих моральних якостей, глибокої інтелігенції і справжнього духовного багатства. Багатоаспектність навчально-виховного процесу вимагає постійних резервів щодо застосування нових форм і методів формування моральної поведінки молодших школярів. Тому виникає потреба звернутися до ретельного вивчення цього питання як ефективного засобу навчання та виховання учнів [1].

Зазначимо, що питання виховання моральної поведінки є важливим фактором шкільного навчально-виховного процесу. Тому цілком логічно, що аналіз сьогоденної шкільної практики засвідчує підвищений інтерес до виховання моральної поведінки молодших школярів.

У педагогічній науці накопичений великий науковий фонд з проблеми формування моральної поведінки молодшого школяра. Значний інтерес мають праці вчених з таких проблем: психологічні механізми та закономірності процесу морального виховання особистості описані в дослідженнях Л. Божович, М. Болдирева, М. Боришевського, Т. Гаврилової, О. Киричука, Л. Рувінського, Є. Субботського; характеристика процесу морального виховання молодших школярів здійснена в працях І. Беха, А. Бойко, Т. Гуменникової, О. Матвієнко, А. Ліпкіної, О. Сідлецької, О. Сухомлинської, Г. Тарасенко, І. Холковської; питанням з'ясування змісту поняття “моральна вихованість особистості”, а також визначенню його структурних компонентів значну увагу приділяли Р. Павелків, О. Богданова, М. Іванчук, В. Плахтій, Н. Савінова, М. Сметанський, І. Харламов, В. Чепіков; організаційні форми і методи морального виховання дітей на різних вікових етапах вивчали А. Богуш, І. Кухар, В. Петрова, О. Савченко, Н. Скрипченко, О. Смовська, Н. Хамська, Л. Шульга, Т. Ященко та ін.

**Мета статті** – визначити та проаналізувати педагогічні умови формування моральної поведінки учнів молодшого шкільного віку.

Моральне становлення особистості – важливий показник її всебічного та гармонійного розвитку. В умовах демократизації суспільства, переходу до ринкових відносин зростає роль людського фактора. У зв'язку з цим на школу покладається завдання створення соціокультурного середовища, що стимулює і забезпечує розвиток моральної свідомості, стійких моральних якостей, моральних потреб особистості, формування її активної життєвої позиції.

Моральна культура поведінки людини є одним із важливих показників сучасної особистості. Моральна культура – це соціально зумовлений рівень розвитку особистості, що забезпечує поведінку (дії та вчинки людини) відповідно до моральних норм, прийнятих у суспільстві. Моральна поведінка формується у процесі цілеспрямованої, організованої діяльності, що передбачає взаємодію вихователя і вихованця, їхню активну позицію, під впливом різноманітних факторів і обставин. Цей процес не може бути стихійним, мимовільним. Він передбачає цілеспрямовані дії як вихователів, так і вихованців, наявність позитивної мотивації та прагнення постійно нарощувати моральний потенціал власної особистості. Невипадково одним з важливих факторів розвитку моральної культури є моральне виховання. Моральне виховання в системі шкільної роботи займає одне з провідних місць.

Процес формування моральної поведінки повинен приваблювати дітей своєю змістовністю та емоційністю, викликати інтерес і активність, заохочувати до аналізу своїх позитивних якостей та недоліків – тільки тоді він набуває дійового характеру в плані морального розвитку.

Моральне виховання здійснюється в процесі всієї життєдіяльності особистості з урахуванням віку і того середовища, що впливає на моральне становлення особистості. Шляхи організації спеціальної роботи з виховання моральної культури школярів мають свою специфіку під час організації навчального процесу, позакласних і позашкільних виховних заходів, сімейного виховання. У ході організації морального виховання важливо педагогічно обґрунтовано організувати роботу з моральної освіти школярів, з формування в них морального досвіду в колективному житті, у спілкуванні, у спільній діяльності, при вихованні моральних звичок і формуванні моральних почуттів та моральної поведінки [6].

Моральне виховання має органічно поєднуватися з ідейно-політичним і трудовим вихованням з розумовим, фізичним і естетичним розвитком особистості. Але існують певні педагогічні умови, без дотримання яких неможливе формування моральної поведінки молодшого школяра.

Узгодженість позаурочної виховної роботи з моральним вихованням у процесі учбових занять – одна з умов систематичного і цілеспрямованого виховання. Знання та практичні вміння з основ наук у поєднанні з демократичними переконаннями і моральністю спонукають учнів до більш активних дій, до підкорення своїх дій і вчинків цілям суспільства. Другою необхідною умовою є взаємодія всіх вчителів, що працюють в класі, громадських організацій, батьків.

Робота з виховання моральної поведінки проходить успішно, якщо в ній беруть участь усі вчителі початкових класів. Зусилля одного вчителя, що веде роботу тільки у своєму класі, не можуть дати стійкого позитивного результату. Діти, виходячи за стіни своєї класної кімнати, будуть постійно зустрічатися з іншими школярами, від яких не вимагають виконання необхідних правил моральної поведінки. Важко буде створити і

загальношкільну суспільну думку, що засуджує порушення правил поведінки.

Пред'явлення однакових вимог до поведінки учнів складає обов'язкова умова в роботі з виховання моральної поведінки. "... Там, де вихователі не з'єднані в колектив і колектив не має єдиного плану роботи, єдиного тону, єдиного точного підходу до дитини, там не може бути ніякого виховного процесу", – писав А. Макаренко [5].

На педагогічній раді, на методичному об'єднанні вчителів початкових класів треба визначити зміст і методи роботи з виховання моральної поведінки, обов'язковість її проведення у всіх початкових класах. Доцільно проводити відкриті заняття по культурі поведінки, обговорювати методичну сторону їхнього проведення колективно, знаходити більш зроблені форми роботи з дітьми. Робота з виховання моральної поведінки буде ефективна, якщо вона проводиться не від випадку до випадку, а у визначеній системі, що повинна забезпечити нагромадження в дітей досвіду поведінки, корисних звичок, придбання моральних представлень.

Величезне значення для успіху роботи має обстановка в школі: чистота, порядок. Красиво оформлені класні приміщення, зі смаком оформлені інтер'єри. Якщо в будинку брудно і незатишно, дозволяється по школі ходити у верхньому одязі, немає побутового куточка, дзеркала, де можна привести себе у порядок, то важко жадати від школярів чистоти, охайності, підтягнутість в зовнішньому вигляді.

Поведінка вчителя, його зовнішній вигляд, тон і стиль звертання з іншими вчителями, батьками, учнями мають вирішальне значення у формуванні вихованості школяра. Учителю повинний бути тим зразком поведінки, якому хотів би впливати учень. Різкий тон, дратівливість у спілкуванні з дітьми, безтактні зауваження, що батьки іноді ще одержують у школах, безумовно, утруднюють виховання моральної поведінки. Правила ввічливості, культура мови, точність, обов'язковість формуються набагато швидше, якщо в школі створена загальна атмосфера дружелюбності, уваги один до одного, товариської допомоги і дбайливості [2].

Ефективність виховної роботи багато в чому залежить від погодженої роботи педагогічного колективу і родини. Батьки повинні знати, які вимоги пред'являються до поведінки дітей, які манери в них виховуються, і, що найважливіше, у цьому ж напрямку вести роботу будинку, у родині. З цією ж ціллю використовують загальні і групові батьківські збори, консультації відвідування вчителем сімей своїх вихованців.

Процес морального виховання батьки можуть побачити і безпосередньо в школі – для цього організуються "Дні відкритих дверей". Але в той же час треба знати, що батьки не повинні переносити методи виховання школи в сім'ю. Специфіка сімейного виховання зберігається. Вчитель планує відвідати більшість сімей до початку навчального року або на протязі першого місяця перебування дитини в школі. Це дає можливість вивчити умови життя дітей вдома, виявити особливості виховання і поведінку дітей в кожній сім'ї, рівень вихованості; виявити рівень педагогічної культури батьків; враховуючи особливості кожної сім'ї, спланувати конкретний зміст роботи з нею.

Велике значення у вихованні моральної поведінки має особистий приклад батьків. Діти спостерігають за дорослими, їхньою поведінкою, взаєминами, манерами. Якщо батьки уважні один до одного, привітні, ввічливі, вірні своєму слову, то і їхні діти, як правило, виростають добре вихованими. Значно важче виховати навички і звички культурної поведінки в дитини, якщо в родині не прийнято бути ввічливими, дорослі не поважають один одного, лихословлять, а в будинку не дотримується чистота і порядок [4].

Виховання моральної культури поведінки проходить успішно, якщо батьки і школа знаходять загальну мову, здійснюють однакові вимоги до поведінки дітей. Починаючи роботу з учнями, не можна забувати, що досвід моральної поведінки, набуті ними до школи культурні навички та звички неоднакові. Тому вчитель молодших класів перші дні перебування дітей у школі повинен присвятити вивченню рівня їхньої вихованості. З цією метою він має визначити, які у дітей уявлення про правильну поведінку, якими навичками вони володіють, які прогалини мають місце у їх вихованні. Результати вивчення сприятимуть правильній організації виховної роботи з школярами з урахуванням їх індивідуальних і вікових особливостей, що є дуже важливою педагогічною умовою формування моральної поведінки молодших школярів [3].

Дуже важливо постійно перевіряти ефективність проведеної роботи. Основним показником її успішності є загальний і моральний розвиток дітей. Учителю систематично повинний стежити за тим, як змінюється поведінка дітей, як вони поводяться без його постійного контролю, наскільки стійкі придбані позитивні звички, як розвивається дитяча свідомість. Вивчення дітей дозволяє обґрунтовано вносити необхідні корективи в систему роботи, удосконалити її.

Отже, процес виховання моральної поведінки дуже складний, передбачає свідоме і своєчасне застосування педагогом багатого арсеналу різноманітних методів. Необхідна також "рухливість" засобів виховання, їхнє постійне коригування. Педагог повинен уважно слідкувати за тим, як кожний із його вихованців сприймає виховний вплив. Потрібно якомога раніше визначити рівень морального виховання кожного із дітей. Спостереження дозволяють виявити у кожної дитини відповідні їй особистості вчинків, інтересів, відносин з оточуючими, труднощі у засвоєнні навичок моральної поведінки. Це, в свою чергу, служить основою для оцінювання динаміки розвитку дитини і коригуванню майбутнього процесу виховання.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Гореева В.М. Виховання культури поведінки школярів / В.М. Гореева. – К., Знання, 1983. – 48 с.
2. Деякі аспекти морального виховання. Практичний матеріал для класних керівників, вихователів і вчителів / укл. В.А. Демиденко. – К.: ІСДО, 1995. – 40 с.
3. Зверева І.Д. Діагностика моральної вихованості школярів: метод. посіб. / І.Д. Зверева, Л.Г. Коваль, П.Д. Фролов. – К.: ІСДО, 1995. – 156 с.
4. Критерії морального виховання молодших школярів / за ред. І.Д. Беха, С.Д. Максименка. – К.: Рад. шк., 1989. – С. 6-30.
5. Макаренко А.С. Твори: в 7-ми т. Т. 5. Загальні питання теорії педагогіки. Виховання в радянській школі

/ А.С. Макаренко. – К.: Радянська школа, 1953. – 484 с.

6. Павелків Р.В. Розвиток моральної свідомості та самосвідомості у дитячому віці: монографія / Р.В. Павелків. – Рівне: Волинські обереги, 2004. – 248 с.

#### REFERENCES

- Gorejeva V.M. Vyhovannja kul'tury povedinky shkoljariv / V.M. Gorejeva. – K., Znannja, 1983. – 48 s.
- Dejaki aspekty moral'nogo vyhovannja. Praktychnyj material dlja klasnyh kerivnykiv, vyhovateliv i vchyteliv / ukl. V.A. Demydenko. – K.: ISDO, 1995. – 40 s.
- Zvereva I.D. Diagnostyka moral'noi' vyhovnosti shkoljariv: metod. posib. / I.D. Zvereva, L.G. Koval', P.D. Frolov. – K.: ISDO, 1995. – 156 s.
- Kryterii' moral'nogo vyhovannja molodshyh shkoljariv / za red. I.D. Beha, S.D. Maksymenka. – K.: Rad. shk., 1989. – S. 6-30.
- Makarenko A.S. Tvory: v 7-my t. T. 5. Zagal'ni pytannja teorii' pedagogiky. Vyhovannja v radjans'kij shkoli / A.S. Makarenko. – K.: Radjans'ka shkola, 1953. – 484 s.
- Pavelkiv R.V. Rozvytok moral'noi' svidomosti ta samosvidomosti u dytjachomu vici: monografija / R.V. Pavelkiv. – Rivne: Volyns'ki oberegy, 2004. – 248 s.

#### О.П. ОСИПЧУК. ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ НРАВСТВЕННОГО ПОВЕДЕНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

*В статье рассмотрена проблема формирования нравственного поведения в младшем школьном возрасте. Уточнено содержание нравственного воспитания, его составляющие и задачи. Проанализированы особенности формирования нравственного сознания учащихся. Особое внимание обращено на совокупность феномена "нравственного поведения" и выявлены этапы ее формирования в учащихся начальных классов. Выяснено, что проблема формирования нравственного поведения выступает важным звеном системы работы по всестороннему развитию младших школьников.*

**Ключевые слова:** культура поведения, мораль, нравственное сознание, нравственное воспитание, учебно-познавательная деятельность.

#### O.P. OSYPCHUK. PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMATION OF MORAL BEHAVIOR IN PRIMARY SCHOOL CHILDREN

*The article studies the problem of formation of moral behavior in the primary school age. The content of moral education, its components and objectives are specified. The features of formation of moral consciousness of pupils are analyzed. Particular attention is paid to the totality of the phenomenon of "moral conduct" and the stages of its formation in primary school pupils are identified. It is found that the problem of formation of moral conduct is an important part of the system of work for a comprehensive development of primary school children.*

**Key words:** culture of behavior, morality, moral consciousness, moral education, teaching and cognitive activities.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. Ю.В. Пелех.

Одержано редакцією 01.06.2017 р.

УДК: [378. 147: 81' 243]: 061. 1

А.С. ДУБРОВА

#### ТЕНДЕНЦІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ВИМОГ

*У статті визначено зміст поняття професійна підготовка майбутніх учителів іноземних мов. Охарактеризовано основні тенденції професійної підготовки вчителів іноземних мов у вищих навчальних закладах освіти України у контексті європейських вимог. У статті аналізуються основні чинники успіху підготовки педагогічних кадрів згідно з сучасними тенденціями у розвитку мовної освіти. Рекомендації Ради Європи щодо підготовки сучасних учителів іноземних мов вимагають підготовки педагогів нової генерації, здатних до активного життя та високопрофесійного виконання своїх функцій у професійній діяльності. У контексті сучасної загальноєвропейської мовної політики акцент ставиться на тому, щоб учителі іноземних мов відповідали вимогам, які висуваються до них у контексті Болонського процесу.*

**Ключові слова:** професійна підготовка, основні тенденції, вчителі іноземних мов, розвиток мовної освіти.

У зв'язку з інтеграцією України до європейського освітнього простору та розвитком зв'язків з іншими країнами значною мірою зріс інтерес до вивчення іноземних мов. Рекомендації Ради Європи щодо підготовки сучасних учителів-філологів вимагають підготовки педагогів нової генерації, здатних до активного життя та якісного виконання своїх функцій у професійній діяльності. У контексті сучасної загальноєвропейської мовної політики акцент ставиться на тому, щоб учителі іноземних мов відповідали вимогам, які ставляться перед ними у контексті болонського процесу.

Сучасні тенденції у розвитку мовної освіти передбачають міжнародну інтеграцію в оновленні цілей і змісту навчання та вивчення іноземних мов у середніх і вищих навчальних закладах.

Відповідно Національній доктрині розвитку освіти, основними напрямками оновлення змісту вищої освіти є: особистісна і професійна орієнтація системи освіти, пріоритет загальнолюдських і національних цінностей, забезпечення якості освіти на основі новітніх досягнень науки і соціальної практики [5, 134].

© А.С. Дуброва, 2017

## ЗМІСТ

<b>Павелків Р.В.</b> Проблема розуміння та утвердження цінності особистості сучасним педагогом. ....	3
<b>Малафійк І.В.</b> Суб'єктність як якість сучасної освіти. ....	6
<b>Руденко В.М.</b> Зміст вищої освіти як предмет педагогічного проектування в контексті культури. ....	11
<b>Беленька Г.В.</b> Формування фахової компетентності майбутніх педагогів під час навчання в університеті. ....	15
<b>Лінник О.О.</b> Закономірності та принципи педагогічної взаємодії суб'єктів освітнього процесу в умовах вищого навчального закладу. ....	19
<b>Пелех Ю.В., Непеляк М.С.</b> Глобалізаційний вимір сучасного вищого навчального закладу: інноваційний погляд. ....	22
<b>Волинець К.І.</b> Людський капітал як фактор інноваційного розвитку вищого навчального закладу. ....	25
<b>Оксенюк О.В.</b> Науковий парк у системі освітологічної підготовки фахівців. ....	29
<b>Мищенко Т.О., Стадник Н.В.</b> Студентоцентричне навчання як вектор розвитку гуманітарної парадигми освіти. ....	32
<b>Петрук Л.П.</b> Теоретико-методичні основи організації самостійної роботи студентів в умовах реформування вищої освіти в Україні. ....	37
<b>Сяська І.О.</b> Впровадження системи екологічної освіти у вищих педагогічних навчальних закладах на засадах сталого розвитку. ....	40
<b>Гнедко Н.М.</b> Технології віртуальної та доповненої реальності в освітньому середовищі вищого навчального закладу. ....	44
<b>Булгаков В.П.</b> Теоретико-методологічні засади педагогічної творчості та майстерності в умовах інформаційного суспільства. ....	48
<b>Серковска-Монка Ядвіга</b> Що нейронаука може внести до дидактики?. ....	51
<b>Карпенчук С.Г.</b> А якщо звернутися до «Пампедії» ... . ....	55
<b>Белова С.А.</b> Педагогіка співробітництва у практиці експериментальних Бременських шкіл 20-х рр. XX ст. ....	60
<b>Галатюк М.Ю.</b> Цикл навчального пізнання – основа моделювання навчально-пізнавальної діяльності учнів з природничих предметів. ....	64
<b>Останчук М.В.</b> Методика теоретичного вивчення теми з фізики «Світловий потік і фотометричні величини» в класах природничо-математичного профілю. ....	67
<b>Мороз Л.В., Трофімчук В.М., Василькевич С.С.</b> Використання методу портфоліо в практиці навчання іноземної мови. ....	71
<b>Шевчук О.А.</b> Формування валеологічного світогляду старшокласників загальноосвітнього навчального закладу щодо усвідомлення сутності дорослого життя. ....	75
<b>Плисюк О.Р.</b> Методичні аспекти диференційованого навчання математики в старшій школі з врахуванням різниці в темпі засвоєння знань під час самостійної роботи учнів. ....	77
<b>Галатюк Т.Ю.</b> Формування методологічної культури старшокласників на основі діяльнісного підходу до вивчення природничих предметів. ....	82
<b>Совгар О.М.</b> Захист українського шкільництва в діяльності культурно-освітніх товариств Галичини кінця XIX – початку XX століття. ....	86
<b>Дубич К.В., Данилюк К.В.</b> Соціальний педагог в організації інклюзивного навчального процесу дітей з обмеженими фізичними можливостями. ....	89
<b>Ставожинська-Гжондел Марія</b> Багатокультурний діалог в контексті дитячої міграції як виклик сучасній школі. ....	92
<b>Нечипорук Л.І.</b> Проблема ресоціалізації дітей із сімей вимушених переселенців. ....	96
<b>Лукаsevич Роланд</b> Педагогічні й етичні аспекти дослідження безпритульних методом спостереження з неявною участю. ....	99
<b>Павелків В.Р.</b> Формування деструктивної поведінки підлітків як наслідок десоціалізації. ....	103
<b>Бриндіков Ю.Л.</b> Реабілітація як сфера професійної діяльності майбутніх фахівців соціальної сфери. ....	106
<b>Слозанська Г.І.</b> Підготовка майбутніх соціальних працівників до застосування «casework» як методу соціальної роботи в територіальній громаді. ....	111
<b>Левчук І.Б.</b> Рефлексійний вплив соціально-психологічного театру в профілактично-корекційній роботі соціального педагога. ....	114
<b>Лехолетова М.М.</b> Формування здоров'язберігальної компетентності майбутніх соціальних педагогів у навчально-дослідницькій діяльності. ....	118
<b>Косарева О.І.</b> Діагностика рівня розвитку соціальної компетентності як комплексної характеристики особистості майбутнього педагога. ....	122
<b>Марчук Г.В.</b> Дошкільний навчальний заклад як центр формування соціального досвіду старших дошкільників. ....	125
<b>Найда Р.Г.</b> Педагогічне проектування становлення самооцінки дошкільника в умовах освітнього середовища дошкільного закладу. ....	129
<b>Конончук Д.І.</b> Соціально-педагогічна підтримка у формуванні безпечної поведінки підлітків у оздоровчих таборах. ....	132
<b>Катеринюк В.І.</b> АРТ-терапевтичні вправи та техніки у контексті попередження девіацій у дітей та підлітків. ...	136
<b>Кононко О.Л.</b> Готовність майбутнього педагога до формування у дошкільників цілісної наукової картини світу. ....	139

<b>Мирончук Н.М.</b> Моделювання ситуацій самоорганізації у контекстній підготовці майбутніх викладачів вищої школи. ....	145
<b>Дзюбишина Н.Б.</b> Компетентнісний підхід у процесі підготовки майбутніх хореографів. ....	149
<b>Волинець Ю.О. Стаднік Н.В.</b> Формування професійно-дослідницької компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти. ....	153
<b>Маліновська Н.В.</b> Підготовка майбутніх вихователів до формування мовленнєвої компетенції у дітей дошкільного віку. ....	157
<b>Романенко Л.В., Романенко К.А.</b> Підготовка майбутнього вчителя до формування алгоритмічної компетентності молодших школярів як наукова проблема. ....	160
<b>Косарева Г.М.</b> Діагностика сформованості когнітивного компонента толерантного ставлення до дітей з особливими потребами у майбутніх вихователів. ....	163
<b>Козачук М.В.</b> Формування професійної компетентності логопеда в умовах інклюзивної освіти. ....	167
<b>Калаур С.М.</b> Використання проблемних ситуацій та завдань під час формування у майбутніх фахівців соціальної сфери готовності до розв'язування професійних конфліктів. ....	171
<b>Коваленко О.В.</b> Управлінські ситуації як засіб підготовки організаторів дошкільної освіти до професійної діяльності. ....	175
<b>Грицай Н.Б.</b> Дидактика біології як базова дисципліна у методичній підготовці майбутніх учителів біології: європейський та український контекст. ....	180
<b>Чувасова Н.О.</b> Проблемно-креативні ситуації в структуруванні змісту природничих дисциплін як засіб розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів хімії та біології. ....	184
<b>Хміль Н.А.</b> Зміст і структура професійної готовності майбутніх учителів до використання хмарних технологій у навчально-виховному процесі. ....	189
<b>Павлюк Н.П.</b> Ділове спілкування як основа комунікативної культури студентів, викладачів у вищих навчальних закладах. ....	193
<b>Джеджер К.В.</b> Дефініції «Ділове спілкування», «Професійне спілкування», «Професійне ділове спілкування» у термінологічному тезаурусі стосовно комунікативної підготовки студентів. ....	197
<b>Степанова О.І.</b> Компетентісно-орієнтований підхід при викладанні культури мовлення майбутнім вихователям дошкільних навчальних закладів у контексті гуманізації освітнього процесу вищів. ....	201
<b>Козлюк О.А.</b> Стан підготовки майбутніх вихователів до формування гуманістичної спрямованості спілкування дошкільників. ....	205
<b>Падалка О.І.</b> Когнітивний компонент у структурі пріоритетних педагогічних цінностей майбутніх вихователів. ....	208
<b>Федорова Н.В.</b> Формування гуманістичної педагогічної позиції майбутніх логопедів у процесі професійної підготовки. ....	211
<b>Янцур М.С.</b> Гуманістичний аспект професіологічної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання та технологій. ....	215
<b>Галатюк Ю.М.</b> Формування готовності майбутніх учителів фізики до проектування та організації творчої навчально-пізнавальної діяльності. ....	222
<b>Горонаха Н.М.</b> Організація педагогічної практики студентів спеціальності «Дошкільна освіта»: компетентнісний аспект. ....	225
<b>Мельничук О.В.</b> Педагогічні здібності викладача вищого навчального закладу. ....	230
<b>Павелків К.М.</b> Професійна компетентність майбутнього вчителя іноземної мови: сутність, зміст, структура. ....	232
<b>Мосейчук Ю.Ю.</b> Психолого-педагогічні підходи до педагогічного проектування професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури з високим рівнем культури здоров'я. ....	236
<b>Ващенко О.М.</b> Методологічні засади підготовки майбутнього вчителя до використання здоров'язбережувальних освітніх технологій в навчально-виховному процесі початкової школи. ....	240
<b>Мондич О.В.</b> Методика формування предметної компетентності майбутніх учителів початкових класів з анатомії та фізіології людини. ....	244
<b>Конончук О.А.</b> Компетентнісна складова у професійній підготовці фахівців дошкільної освіти як умова попередження агресивної поведінки дошкільників. ....	247
<b>Руденко Н.М.</b> Формування конфліктологічної культури студентів на заняттях спецкурсу «Конфлікти в дитячому віці». ....	252
<b>Володько Т.К.</b> Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя початкової школи засобами виставкової діяльності. ....	255
<b>Тюска В.Б.</b> Самореалізація майбутнього педагога – організатора дозвілля у клубній діяльності. ....	258
<b>Ваколюк А.М., Дутчак В.В.</b> Вплив фізичної культури на формування всебічно розвинутої особистості. ....	262
<b>Юрчук О.І.</b> Педагогічні умови підготовки студентів до здійснення рухового режиму в дошкільних навчальних закладах. ....	265
<b>Войтович О.В.</b> Сутність емоційної саморегуляції вихователя дошкільного закладу. ....	269
<b>Осипчук О.П.</b> Педагогічні умови формування моральної поведінки у молодших школярів. ....	272
<b>Дуброва А.С.</b> Тенденції професійної підготовки вчителя іноземної мови в контексті європейських вимог. ....	275
<b>Станіславчук Н.І.</b> Формування етичної компетентності студентів у вищій школі. ....	278
<b>Луцик Г.О.</b> Готовність майбутніх психологів до роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки як теоретична проблема. ....	280



<b>Горохівська Т.М.</b> Структура професійно-педагогічної компетентності викладача: теоретичний аналіз. ....	284
<b>Воронцова І.В.</b> MIND MAP як засіб підвищення ефективності графічної підготовки студентів технічних коледжів. ....	288
<b>Сушенцева Л.Л.</b> Інтегровані предметні навчальні комплекси як основа формування професійної мобільності педагога професійного навчання машинобудівного профілю. ....	291
<b>Давидович В.О., Томаш В.В.</b> Сучасні підходи в організації групової та індивідуальної навчальної діяльності учнів професійно-технічних навчальних закладів на заняттях з машинобудівельних дисциплін. ....	296
<b>Дичківська І.М.</b> Теоретичне обґрунтування змісту рефлексивного компонента готовності до інноваційної діяльності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. ....	300
<b>Яницур Л.А.</b> Інноваційно-пошукова робота педагога з методики образотворчої діяльності на різних етапах раннього і дошкільного дитинства. ....	303
<b>Вертугіна В.М., Пугач А.Ю.</b> Формування просторових уявлень у дітей п'ятого року життя (на матеріалі об'єктів екологічної стежини). ....	306
<b>Глінчук Ю.О.</b> Підготовка майбутніх учителів початкових класів до запобігання учнівського травматизму. ....	309
<b>Павлюк Т.О.</b> Використання елементів народної математики в навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів. ....	313
<b>Семеняко Ю.Б.</b> Емпіричне дослідження виховання культури споживання медіа-продукції у дітей старшого дошкільного віку в сім'ї. ....	316
<b>Романюк А.А.</b> Реалізація вчителями початкових класів принципу наочності в освітньому процесі початкової школи. ....	320
<b>Артемова Ю.І.</b> Методичні основи навчання перифразуванню як засобу розвитку комунікативної компетенції учнів. ....	323
<b>Відомості про авторів.</b> ....	327